

Momo Kapor

FOLIRANTI¹

UVOD

Godini nared, razhozhdajki se po Knez Mihajlova, sreshtam edin lud. Mojat lud krachi tvrde byrzo i trudno se prosledjava. Ot pryv pogled na chovek mozhe da mu se stori, che e zabyrzan nanjakyde, no tova e samo zabluda; kolkoto i dylgo da go prosledjavah, nikoga ne uspjavah da odkrija celta mu - tova beshe vinagi edin i sysht marshrut, sled kojto vnezapno izchezvashe v edna ot mrachnite sgradi zad kareto mezhdu Knez Mihajlova i Obilichev venac.

Mojat lud e oblechen po modata ot petdesette godini: tezhko zimno palto, ushito ot debel vylnen plat, ukraseno s ramena, napylneni s vata, visi na nego kato na zakachalka; nosi plitka shirokopola shapka, kojato njakoga predstavljavashe belgradskijat variant na populjarnata cherna shapka na Dyk Holidej ot filma "Mila moja Klemyntajn" ("*Oh, my darling, oh, my darling, oh, my darling Clementine...*"). JAkata na rizata mu e visoka i zaoblana i tvrde napomnja charlston, a vyzelyt na vratovryzkata e stegnat v mikroskopichen triyglynik. Pantalonyt, narichan "svirka", ima shiroki mansheti i e dosta tesen; otdaleche prilicha na malko po-debeli chorapi. Ochevidno e trogatelnoto mu usilie da spasi ot gibel edin veche pohaben i omazan kostjum na dvajsetina godini. Sledi ot gnila

---

¹ Bi moglo da se prevede s *puntjori* (B. pr.)

elegantnost i otchajanie prisystvat i v pohodkata mu: mojat lud krachi elastichno kato kotka ot pokrajninite, vinagi malko pregyrben, s ryce otzad. Samo otblizo chovek mozhe da zabelezhi sysipanoto mu lice i obleklo - ot drugata strana na ulicata toj prilichashe na ostanalite peshehodci, samo da ne beshe тази pohodka, kojato oshte ot 1949 g. narichaha *fraerska* ili *degenska*. Stava duma imenno za pohodkata, osobena kombinacija ot hitrost i gamenska naperenost, s koito se razhozhdat drehi... V tezi krachki ima neshto ot lukavoto debnena na svodnika, za kogoto ulicata e goljamo lovno pole. Mojat lud obiknoveno si tananika, dokato sledva ryba na trotoara. CHuh go i kakvo: edin ubijstveno bezlichen pripev: "hej baba riba a baba jade riba a djado ebe baba hej baba riba hej baba riba hej baba riba hej baba baba..."

Za njakogo, kojto kato mene e prekaral po-goljamata chast ot zhivota si na ulicata, ludite ne sa nikakva rjadkost. Poznavam vsichki ludi, koito sa se pojavjavali prez poslednite dvajset i pet godini na Knez Mihajlova, naj-skeypata za mene ulica na sveta. Spomnjam si poludelite ruski emigranti, babushkite v izlineli astraganeni shubi, bivshite generali si spomnjam, uvazhavanite starci, predali se izcjalo na nishtetata, obrasli v dylgi pobeli zapleteni bradi (edin ot tjah i dnes oshte obikalja trite chuzhdestranni chitalni na Knez Mihajlova, a dripite na zimnoto mu palto sa podplateni s bjuletinite na posolstvata) - poznavam seksualnite maniaci s tynki kurtki - nervoznite im prysti s mrynsni nokti drashtjat dynoto na praznija dzhob, ochite im sa vodnisti, a po licata im potrepeva sjanka na vechna vina i sram; onanisti i potajni pedita poznavam, i ostareli donzhuanovci - te minavat po Knez Mihajlova, uneseni v izgubenata si krasota, chiito sledi panicheski tyrsjat v ogledalata na magazinite za optika. O, bedni krasavci - grafove na "styrgaloto", ostanali nemili-nedragi! ZHivotyt vi - tova sa mrachnite razhodki prez njakolkoto bezplatni mesta: njakolko chitalni, tri prazni fakultetski auli, v koito otekva samotata, dve galerii, kydeto ne se plashta vhod; poznavam i vas, i vashite byrzi kosi pogledi, pylni s bludni nameci - opravjate gi bezuspeshno kym mladite momicheta, kym tjahnata razvihrena proletna pohodka, kym rozovata plyt i vlazhnite mucunki. Vse oshte ochakvate, che shte vi se

sluchi njakoe chudo okolo sedem vecherta, kogato Knez Mihajlova e naj-razkoshna s izobilieto, predlagano ot vitrinite j. Dyshterite na тази ulica obeshtavat tolkova mnogo, vse dokato kym devet ne izcheznat ot trotoara i ne se potopjat v bezimennostta na golemija grad. Otkyde izobshto idvat na Knez Mihajlova? Nakyde tolkova byrzat? Kyde otivat? V kakvi stai zhivejat?

Godini nared postavjah zasada v nachaloto na Knez Mihajlova, pri "Ruskija car", i dnes ponjakoga go pravja: otnovo se chuvstvavam kato njakogashnija mlad lovec na zabraveni poznajnici, za koito misleh, che sym gi izgubil zavinagi. Tuk razpyvam mrezha, v kojato ot vreme na vreme popadat cenni ribi - njakoi momicheta, koito me poznavaha ot po-dobroto vreme, njakoi hora, ot koito sym vzimal pari na zaem, po-tochno vzimal sym gi, kakto se vzima danyk za izkljuchitelnost, mislejki, che vremeto, koeto idva, vryshta s lihvi onova, koeto sym izprosil. Nikoga ne im vyrnah banknotite ot violetova hartija, a smeshno bi bilo da im gi vryshtam sega, sled kato tolkova pyti obmenjaha parite! Vsyshtnost, njama gi syshtite banknoti, koito sym vzimal na zaem; stojnostite syvsem se izmeniha, a starata hartijka ot 500 dinara ot 1956 g., naprimer, s kojato bjahme v systojanie da izmyknem predvkusvanoto bogatstvo i razkosh za edna vecher (bilet za Kinotekata, v kojato se davashe cikyl na Marsel Karne, dve kafeta v Kolarac, zelena kutija cigari "Morava", utreshnijat "NIN" s reportazh ot Parizh i dva bileta za poslednija avtobus; sutrinta oshte i dva vareni krenvirsha na vlazhen hljab ot budkata na ygyla, do nachalnata spirka v Novi Belgrad - nachalo, obeshtavashto uspeshen den!) - тази banknota ot 500 dinara, znachi, dnes veche ne syshtestvuva i e bezsmisleno da ja vryshtam sega, syshto kakto e smeshno da zapochvam otnovo njakoja prekysnata ljubov, kojato e obeshtavala mnogo - sega e kysno; a posle v mojata mrezha, razpynata na tozi ygyl na Knez Mihajlova, se pyhat i lica, koito ne zhelaja da vidja: sreshtat se i njakoi nerazchisteni smetki, prijatelstva, prekysnati po nedorazumenie, dni i sluchki, za koito ne zhelaja da si spomnjam, pogreshno iztylkuvani postypki i zhestove -

tezi ribi puskam da minat prez dupkite na okysanata mi mrezha, a zadyrzham samo njakoi skypi lica, njakoi godini, njakoe vreme...

I eto, sled onova taka briljantno nachalo na razhodkata po Knez Mihajlova, kogato trygnete po izlyskanija j trotoar kraj "Ruskija car", izpylneni sys sladki ochakvanija, che shte se sluchi neshto izkljuchitelno, che pochva goljam kralski lov na skypi lica i izgubeni prijateli, lov na neochakvani obrati, koito mogat napyлно da izmenjat zhivota vi; mezhdu tova nachalo, znachi, i onova taka tyzhno obryshane gore na vyrha na ulicata, kydeto tja se vliwa v Kalemegdan, tova bezsmisleno typo obryshane na peta, kogato ste veche najasno, che nishto hubavo njama da vi se sluchi, i povtarjate razhodkata, zatvarjajki kryga s obratna posledovatelnost na fasadi i vitrini, smenjajki samo stranata na ulicata, kolkoto da promenite neshto; mezhdu tezi dve obryshanija zapochvam vse poveche da se chuvstvavam kato onzi klet lud, oblechen po modata ot 1949 g., kojto, sjakash razhozhajki se vyrshi njakakva neobiknoveno vazhna rabota, dokato minava vinagi po tochno opredelenata i utypkana pyteka na slonovete, govorejki sam sys sebe si.

Dokato se razhozhdam taka, imam chuvstvoto, che sym prestanal da zhiveja. Struva mi se, che sym zhivjal tam njakyde, mezhdu 50-te i 60-te, i che sega, sled kato vsichki, koito sym obichal i poznaval, sa se razprysnali, sym absoljuten chuzhdenec sred tova mnozhestvo, minavashto pokraj mene. Motaja se po njakogashnoto "styrvalo", razgryshajki duhovete na izchezvalite krasavici, basketbolistki i moderni momicheta, pyrvite manekenki i shampionki po rapira, prysnali se po sveta i vyv vremeto; ochakvam da gi sreshna otново, no e nevyzmozhno i zatova se gmurvam v navalicata, za da izpluvam na Terazie, ot chijato shirota me obzema tyga i praznota; ne znam nakyde poveche da otida, boja se da ne me sbyrkat s onzi lud, kojto kato prokylnat neprekysnato obikalja grada.

Neprijatno mi e, che po njakolko pyti sreshnam edni i syshti lica; mozhe bi i za mene misljat: "Eto ludija, kogoto predi malko sreshtnahme pri "Fontana"! Bozhe, kydeto i da mrydnem, vse na nego nalitame - kakvo pravi tozi chovek postojanno na ulicata, vse navyn

e!" Boja se, no vse pak trjabva da prodylzha razhodkata si. Starijat instinkt na lovec, za shtastie, ne me napuska dori i v trijset i sedmata mi godina, krakata me tegljat vse po-natatyk i po-natatyk, dokato Knez Mihajlova ne opustee napyлно i az ne ostana posleden sred maniacite, koito bezpomoshthno kibichat pred vitrinite i po yglite, i ne znajat kyde da otmynat malkija si chasten ad. Zatova kracha byrzo (starata hitrost na ludija), sjakash imam njakakva opredelena cel, navezhdam glava i gledam pred sebe si, broejki krachkite - tochno hiljada dvesta trijset i devet krachki - i samo ot vreme na vreme hvyrlyam pogled kym *onezi* mesta, iztrygvajki ot starata Knez Mihajlova zabravenite tonove, kakto na iztyrkana gramofonna plocha se ochakva njakoe opredeleno mjasto, onova, ot koeto nakraja se budi prispanoto shtastie, a vsichko ostanalo se slusha bezuchastno, vsichko ostanalo e absoljutno bez znachenie. Tova ponjakoga e njakoja porta, njakoja vitrina ili polyh na vjatyra, kojto me vryshta v edna (samo za mene) vazhna godina i edna vecher, ili tova e samo chast ot zakyrpenija trotoar, na kojto zapochvam da chuvstvam njakoi drugi gradove, koito nikoga ne sym vizhdal - Knez Mihajlova kynti taka pod stypalata mi, kakto opnatijat baraban, na kojto prez 1956 g. v "Lotos" praveshe svoite izpylnenija Bobi Moreno sys sina si, i me kara da useshtam, che sym edinstvenijat ostanal lud na prednija post na edno vreme, koeto veche vsichki sa zabravili.

Vyrnete se, vyrnete se, vyrnete se, vyrnete se, vyrnete se, vyrnete se...

Smeli momcheta na studenata vojna, momicheta s nabiti prasci, obsipani sys zlatist myh, vie, koito syumjahte do posledno da vjarvate v nashite ludeshki planove za ovladjavane na sveta, za slava i uspeh, vie, na koito obeshtavahme izostaveni zamyci v planinite, kydeto shte sedim kraj plamnali ognishta, pesove i kamari gramofonni plochi na Luis Armstrong i Ela Ficzherald, vie, na koito obeshtavahme, che shte ostanem zavinagi mladi, nepromeneni v starite si puloveri i dzhinsi s iztyrkani kolena - ot vas zhelaehme da imame deca s dylgi, pazhovski zlatisti kosi, da imame vechno prijatelstvo - vechno otvoreni vrati za vsichki, koito se otbijat da

prezimuvat i da risuvat v skicnicite si, da hapnat i da se okypjat, da izpijat butilka vino i da chetat knigi, hiljadi interesni knigi s cvetni iljustracii, stotici impresionistichni reprodukcii ot izdaniето na "Skira" s objasnenija na chuzhdi ezici, koito shte ni prevezhdate duma po duma, s ljubov i vnimanie. Ne izpylnihme obeshtanijata si i veche ne sedim v *nashite* kafeneta s pritisnati ramene okolo edna masa, kydeto se svivame, zashtoto pristigat starite ni prijateli, mokri i premryznali, tyrkat rycete si oshte ot vratata i se radvat, che ni vizhdат sybrani i che imame za chaj i cigari, che sme uspeli da zaemem tochno nashata masa, vypeki che kafeneto e pylno do dupka, a dimyt mozhe da se rezhe na kubcheta i da se iznasja chak v Aljaska: strashno shte prekarame, kazvat, vsichki ste tuk, vsichki se sybrahme, i nie im objasnjavame koj kogo kyde i kak e podbral i kak sme naleteli edin na drug syvsem sluchajno, pravim oshte mjasto za novite prijateli, koito toku-shto pristigat i kazvat za filma, kojto sa gledali, che e "lajna", za koncerta, kojto sa slushali, che e "falsh", a za damata, kojato sa nachukali, che e "lopata".

"Gospodi, kakyv kucheshki stud! Imash li cigari? Koj shte plati tova *udovolstvie*? Moga li da prespja pri vas? Njama znachenie, moga i na poda, myrzi me da se vryshtam sega chak tam. "

Kyde ste?

Studeno mi e, dokato se razhozhdam bez vas i kato otkachenija duh na Hamletovija bashta obikaljam kafenetata - sega tova sa syvsem promeneni mesta, struva mi se, che synuvam: poznati mi sa tavanite na tezi kafeneta, i stenite sa mi poznati, yglite i podyt, no v tjah gi njama veche tenekienite "kjumbeta", paleni sys styrgotini, nito listovete s menjuto, napisanoto nepohvatno s himicheski moliv *fasul s susheno meso*, nito poznatite po lice posetiteli, nito stolovete, na koito sym se klatel, pazejki ravnovesie s kraka pod masata; ne sym v systojanie da vi otkrija v svojata smahnata obikolka ot Kalemegdan do Slavija, ot 1956 do 1961 g.

Minavam po tozi pyt, a koshavata mi udrja krosjeta. Oprilichavam se na morjak-mijach na sydove, na korab, kojto vsichki sa napusnali v panika. Kapitanyt, oficerite, pytnicite i plyhovete.

Vsichki. Kalemegdanskite zidove se prevryshtat pod atakite na vjatyra v nos na korab, kojto plava v syrseto na tymninata. Njakyde daleko, ot drugata strana na rekata, bleshtukat raztrevozheni lampi, chuvam kak njakyde dolu, dylboko, klokochi Dunav - koshavata mi donasja mirizmata na zakotveni shlepove, na dzherdapski myh i na hajver. Kakvo pravja sam-samichyk na тази vetrovita paluba? Minavam za koj li pyt pokraj zatvorenite magazini i vitrinite, zad koito sa zagaseni svetlinite, pitam se dali ne propiljah glupavo zhivota si, dali ne sgreshih, che ostanah tuk, v Belgrad, che prodylzhii zhivota si na dve ulici i v tri kafeneta, ili trjabvashe da sybera sili i da otpluvam po sveta? Andersenovite prikazki se otvarjat sami na stranicata, kydeto Ole-zatvori-ochichki razkazva za onezi, koito pytuvat i za onezi, koito ostavat:

"Na svatbata na edna kukla, zapochva Ole-zatvori-ochichki prikazkata, ljastovicata razkazvala za hubavite i topli strani, kydeto edri i tezhki grozdove visjat po lozite, kydeto vyzduhyt e taka mek i kydeto planinite blestjat v cvetove, kakvito u nas nikoga njama" - "No im lipsva nasheto sochno zele", kazala kokoshkata, "Az prekarah edno ljato s pilencata si na selo. Tam pochvata beshe pesychлива i mozhehme da skitame i da se rovim. Imahme dostyp i do edna gradina sys zele. O, kolko zeleno beshe! Ne moga da si predstavja neshto pohubavo." - "No vsjaka zelka si prilicha s drugite, kazala ljastovicata, a osven tova tuk chesto e tolkova losho vremeto!" - "O, s tova veche sme sviknali!" - kazala kokoshkata. "Vprochem, i tuk, pri nas, mozhe da byde mnogo goreshto. Pri tova, tuk ne zhivejat otrovni zhivotni, kaktto po onezi zemi, i pri nas njama razbojnici. Prestypnik mozhe da byde samo onzi, kojto ne schita nashata strana za naj-krasiva ot vsichki! Takyv naistina ne zasluzhava da zhivee tuk!" Kokoshkata prekysnala s plach rechta si i prodylzhila hlipajki: "I az sym pytuvala! Vednyzh se vozih v edna koshnica poveche ot dvajset mili! Pytuvaneto ne e nikakvo udovolstvie!"

Mozhe da e syvsem typo, no vse pak se uvlicham ot misylta, che neverojatno bogatata sbirka ot mojata skuka, vsichkite chasove nahalost i vsichkoto izgubeno vreme, propiljano v podpirane na

njakakvi telegrafni stylbove s gryb, dylgogodishното otlagane da predpriema kakovoto i da e, bednoto zhivurkane s mangizite, s koito ne mozhe da se zhivee, no koito ne vi pozvoljavat i da umrete ot glad - uvlicham se ot plahata nadezhda, che vsichki tezi neshta, vsichki tezi godini, dni i propileni chasove, vodjat do neshto i che tjah bi gi sybrala njakakva kniga, prevryshtajki gi s edno zamahvane na magicheskata pryhka v smisyl. Tazi kniga vse poveche me zaangazhira. Kniga za Mima Lashevskaja, Ale i nashite prijateli. No az ne umeja da pisha knigi! Po-skoro romani, za chieto pisane e nuzhno da si izkusen i hityr stroitel. Malko nadezhda mi vdyhvat njakolkoto syvsem sluchajno otkriti redove ot Ralf Uoldo Emersyn, na koito popadnah v amerikanskata chitalnja na Knez Mihajlova, kydeto se otbih da otpochina malko i posedja na toplo, sred pensioneri i bezdomnici.

"Tezi romani - prochetoh tam - postepenno shte otstypjat mjasto na dnevnicate ili avtobiografiite - na uvlekatelnite *knigi*, ako chovek znae kak da otbere sred onova, koeto naricha svoi prezhivjavanija, tova, koeto naistina e negovo prezhivjavane i kak pravdivo da otrazi istinata".

Mozhe bi edna kniga?

Mojata nenapisana kniga mi predlaga alibi za po-natatyshno pileene na vremeto. Bez tova chudno useshtane, koeto me gree otvytre, belgradskata koshava bi me smrazila, a avgustovskata zhega - pretopila zaedno s asfalta. Njakoj naj-nakraja bi tiknal visokite si tokove v raztopenoto mi syrce. Bez tova chuvstvo shtjah da sym nikoj i nishto. No kakvo sa moite prezhivjavanija? Edno piene na kafe pod razcyftelite lipi na "Manezha", kogato edin lipov cvjat padna v Miminata bira. Otkrivaneto na izlozhbata na Bane Jegulja, narichan Kvizhik, inache Cviich, na koeto avtoryt izobshhto ne dojde, za da pokazhe po tozi nachin prevyzhodstvoto si nad publikata, kojato nahlu v galerijata na Graficheskija kolektiv, za da go vidi zhiv, da vidi edno ot nashite momcheta, uspjalo tam, v Parizh. Bedna kolekcija ot sluchki, kojato ne mozhe da se sravni s cjalata onazi kanonada v

nashata literatura, nito sys samoletnite spuskanija na Heminguej v Afrikanskata dzhungla ili sys sibirskite noshti na Fjodor Dostoevski!

Kakyv e smisylyt na edna *kniga-pismo*, otpravena kym hora, koito naj-verojatno njama da ja prochetat! Ot druga strana zashto pyk ne? Mozhe bi tova trjabva da byde dnevnik, kojto da pokazhe na ostanalite anonimni stradalci, che vsichko, koeto im se sluchva, ili potочно kazano, ne im se sluchva, ima syshto njakakyv gaden smisyl, che vsichki sme rodeni po edin i sysht nachin, s ednakvi shansove, i shte si otidem ot tozi svjat koj po-napred, koj po-kysno, i ot тази smyrt shte boleduvat i naj-proslavenite, che i tjah shte gi zabravjat, sjakash nikoga ne sa i syshtestvuvali, che vseki hudozhnik-amatjor pred bjaloto platno, v momenta, kogato doblizhi kym nego chetkata s boja, ima syvyrsheno syshtite shansove, kaktto i Pikaso ili kojto i da e drug, stojal taka - sam i zamislen, dvoumejki se otkyde da pochne, a vsichko ostanalo e samo pletenica ot izkusnost, populjarnost, shtastlivo stechenie na obstojatelstvata, tradicii (dali pred nego stojat goticheski katedrali ili tishina, prez kojato tytnat aziatski konnici, a sled tova tankove) - nakraja, che vseki mladezh ot Novi Belgrad, sin na pensioniran poruchik, v momenta, kogato sedne na odrajfanoto stylbishte pred zhilishtnija vhad s kupena na izplashtane kitara v ryce, ima syvyrsheno syshtite izgledi da zapee kato Bob Dilyn, vypreki vonjata na kiselo zele, kojato bylva ot mazeto prez shahtata na asansjora, vypreki natrosenite stykla ot bireni butilki, vypreki rahitichnata treva, po kojato se vyrgaljat upotrebeni prezervativi, vypreki vsichko. Drug e vyprosyt, che pesenta mu njama da vleze v milioni chuzhdi stai, che shte ja chue samo losho obrysnatijat patrulirasht milicioner i chovekyt, kojto sybira ugarki, nikoj drug, ako ne smjatame edna prebita kotka, kojato izdyhva veche tretii den kraj kofite za smet. Vypreki tova. Pod zvezdite, koito se vizhdad i ot Bruklin, i ot Kampala, i ot onezi zapusteli mesta, ot koito oshte ne sa izneseni ostatycite ot stroitelni skeli - vsichki imame pravo da zaviem na mesechina - zvezdite shte ni chujat, i tova shte byde syshto kato che li sa chuli vsichki ostanali, tyj kato zashto inache, po djavolite, izobshto shte pee tozi pypchiv pubertet, otkyde shte sybere tolkova

sila i dyrzost da pee sled vsichki trubaduri, sled ZHorzh Brasans, Bulat Okudzhava i Rej CHARlz? Zashto?

"Zashto ne napishesh kniga?" - kaza mi edna vecher Z. Dzh., dokato mu objasnjavah kakvo chuvstvam, kogato se razhozhdam po Knez Mihajlova. Tova beshe edin ot onezi klasicheski momenti na mojata slabost, kogato ne moga da spru potoka ot dyrdorene i kogato vsichko mi se struva kristalno jasno i vyzmozhno, osyshtestvimo i razbiraemo za drugite. - Tazi kniga mi e v glavata - kazah, - no ne znaja kak da ja napisha! Tazi kniga - kazah, - ne trjabva da byde njakakyv shantav roman, v kojto da se opitvam da podveda chitatelja, da go izmamja, zashtoto tova vkljuchva v sebe si cjala edna gadna taktika, misylta mi e za postavjaneto na hitri kloпки, kydeto dadeno lice shte se pojavjava v tochno opredeleni otkysi, a dejstvieto shte teche ot glava do glava, noseno ot prikljuchenieto ili njakakvi podobni lajna. Pri tova, za napisvaneto na knigata mi prechat vsichki ostanali knigi, koito njakoga sym prochel, te bukvalno me blokirat, taka che nikoga njama da uspeja da vkaram topkata v kosha. Edna vecher mi se struva, che tazi kniga-fantom trjabva da zapochva s izrechenieto: 'Dokato glavnijat geroy na nasheto povestvovanie se razhozhdashe po Knez Mihajlova - naj-hubavata za nego belgradska ulica, nenadejno vyv vitrinata na edin mebelen magazin syzryja chudno krasiva devojka...' - no veche sledvashtata kniga, kojato vzimam v ryce i priprjano prelistvam, me kara da byrborja v pyrvo lice; no koj e tova pyrvo lice? Az li?

'Onova, s koeto me privleche Mima Lashevskaja, onova, koeto ja otlichavashe ot vsichki drugi devojki, s koito njakoga sym se poznaval, beshe, che Mima njamashe sledi ot vakcinacija na rykata! Iskam da kazha, che Mima izobshto njamashe *belezi*, onezi dvata, s koito sme beljazani vsichki nie po njakakyv nachin i sme stanali zhigosano stado teleta. Tja sjakash e padnala ot nebito. Nikoj ne j e udaril pechat. Pitah ja: "Kak?" Kaza: "Ne znam"..."

Ili razkazvachyt e njakoj drug, njakoj po-malko kompliciran ot mene, njakoj, kojto poliva sluchkata sys sos ot lyzhлива efirmnost i chitateljat uzhe se doseshta za kakvo v dejstvitelnost stava duma ot

oskydnite faktografski danni, izredeni edin sled drug, točno kakto dve različno ocveteni povyrhnini ot platno na Raul Djufi (violetovijat i zelenijat cvjat na hipodruma) sami se smesvat v nashata rogovica.

Vprochem, kogo shte zainteresuva тази moja nenapisana kniga? Prez poslednite dvajset i sedem godini zhivjah v otnositelno spokojnoto vreme na diplomatskeski prestrelki, lokalni afro-aziatski vojni, za koito chetjah vyv vestnicite, i vremenen nedostig na tova ili onova, nedostig, kojto se smenjashe ot periodi na razjuzdanost i izobilie... Nishto osobeno!

"Vyzmozhna li e *kniga-herbarij*?" - pitah avtoritetni kritici sled publichните lekciі po rabotnicheskite universiteti. - Izvinete, moga li i az neshto da pitam: vyzmozhna li e izobshto kniga-herbarij, v kojato chovek da presova njakoi dni i njakoi lica, kakto hubavite esenni lista, padnali ot dyrvetata? Za mene goljamo znachenie imat stari, upotrebeni bileti ot njakoi, veche zabraveni, prozhekciі, fotografii ot kolektivni izleti, kydeto stoim v sjankata na gorata mladi i skromno oblecheni; s nas na tezi snimki sa i nashite momicheta; istinsko chudo e kak sa mogli da bydat vlyubeni v nas; na tezi fotografii nie se mychim sys setni sili da zaemem kolkoto se mozhe po-originalna poza - njakoi ot nas sa protegnali ryka kym leshtata na aparata s V-obrazno razpereni prysti (Victoria!), a az obiknoveno butam dlan pred liceto si, mychejki se da prilicham na figura ot nadgrobna plocha na ricar-krystonosec. Momichetata sa usmihnati, izrazhenijata na licata im sa naleti s vyztorg: bednite te vjarvat, che njakoj den nie naistina shte stanem izvestni i bogati, te vjarvat na dumite ni - samo gorata zad nas mylchi, neja ne sme uspeli da izmamim, tja e tuk, kato sjanka na nasheto puntirane. V тази svoja kniga-herbarij bih zalepil otkysi ot njakoi sychinenija, pisani s violetova mastilo, fotografii na Dzhejmz Bajron Dijn, koito sybirah okolo 59-ta, njakoi kartichki, koito poluchavah ot prijateli po belija svjat i takiva, koito sam si izprashtah ot Trogir i Dubrovnik po vreme na ekskurziite (otchajan opit da vyrna tezi zlatni gradove sled tova v zimmite chasove), v тази kniga biha vlezli i gramofonnite plochi,

zashtoto pochti celijat mi zhivot proteche v mechti, slushajki vzeti nazaem zapisi na Luis Armstrong, starija King Oliver, Dzhang Rajnhart ili Bili Holidej - vsichki tezi plochi, vkljuchitelno i "JA ehala domoj" na Rada Volsheninova, vsichkite tezi plochi, s chijato pomosht bjagah vse po-daleche i po-daleche, prevryshtajki se nakraja v syvyrsheno preuspjal beglec, strahlivec i mechtatel; i taka, dokato razmishljam kakva v kraja na kraishtata trjabva da byde тази kniga, veche se otkazvam ot neja, zashtoto mi e napisana v glavata v edin edinstven probljasyk i chesto prelistvam nejnite stranici - tozi sklad, nablyskan s demodirani neshta, zvukove, chuvstva, cvetove, mirisi, dumi i izrechenija, s njakoi lica, s trakane na vlakove, s nechij shepot, s dremaneto v *byrzija* za Ploche...

Kylna vi se v kakvoto iscate, ne sym ambiciozen, ne zhelaja s тази kniga, kojato godini nared mi se motae iz glavata, da postigna njakakyv neochakvan uspeh - nima nishto ne vi govori tova, che bez ropot prieh da vyrtja rychkata na ciklostila v "Eksport-import", kydeto entuziazirano rabotja za razmnozhavaneto na bjuletina "Vytreshna informacija". Pri tova, dotegnalo mi e ot poznati mucuni i ot tehните nepodvizhni usmivki, koito taka sa izpylneni sys straha: oshte li sym v klasacijata, kolko dylgo shte byda na moda?

Mojata kniga - tova e opit ot novo da se svyrzha s izgubenite prijateli i s vsichki onezi, koito sym poznaval njakoga, prosledjaval sym chast ot pytja im i sym gi gubel ot pogled. Iska mi se edna vecher, okolo shest i polovina, da ja vidjat v njakoja knizharska vitrina; cvetyt na nejnite korici shte trjabva da byde kato njakakyv shifyr, kojto v mig da razberat i da otdeljat ot moreto drugi knigi, zashtoto tova e kniga samo za tjah; iska mi se da ja kupjat i zanesat v kyshti, da ja prochetat i taka da uznajat kak sym vidjal filma, v kojto igraeha glavnite roli, kakvo sym mislel za tjah, kakvo te za mene; tova predi vsichko trjabva da byde *kniga-pismo*, posleden opit oshte vednyzh da gi sybera zad syshtata masa v "Kolarac", na syshtija sal, privyrzan za brega na Ada Ciganlija, v chijto rykav vchera sutrinta namerih hiljadi umreli ribi. Da, rekata beshe cjalata pobeljala ot ribeshki koremi, a nad nejnata povyrhnost vitaeha otrovni izparenija.

Prijateljstvo ni e zamyrsono tochno kacto i vodata na Sava, no v mojata kniga vsichki onezi, koito sym obichal, shte bydat otново mladi i izpylneni s chudesna ludost, otново shte imat vsichki zybi i cjalata si kosa i onazi borbena energija, onova vyodushevenie, koeto e nevyzmozhno da se izpuntira. Njama nishto po-otvratitelno ot ostarelite "anfan-teribli", koito ne se proshtavat lesno s mladostta si i nasilvat svoeto otgledano i samoosyznato prizvanie na "zlatni momcheta". No az iskam da imam svoi prijateli mezhdu koricite, az, kojto ne sym uspjat da sybera dokraj nito edna kolekcija ot kakvoto i da e: vinagi mi lipsvaha dve-tri snimchici ot njakoj star avtomobil ili rjadyk zvjar, za da mi se popylni albumyt i da mi donese njakakva nagrada.

Pishat li se knigi ot njakakvi po-blagorodni podbudi? Ne znam. Edno e sigurno: ne iskam da napisha knigata si za nikoj drug, a samo za trijsetinata otchajani mladezhi, koito, podvedeni ot santimentalnoto si vyzpitanie, se opitvaha da zavladejat prostorite, sybrani ot spisaniya s cvetni snimki i ot filmi; zaradi tjah, koito propiljaha naj-hubavite si godini, dni i noshti, spermata si, kozhata si i svoite muskuli, za da se doberat do tozi svjat, bez da mogat da si predstavjat, che takyv svjat izobshhto ne syshtestvuva, che sa izmameni (gorkite naivni provincialisti!) - iskam, znachi, samo te da ja chetat, zashtoto kym tjah e i otpraveno tova poslanie ot chovek, kojto ne zamina nikyde, ostavajki da pazi svetilishtata na mladostta im: tri prazni galerii, edin zatymnen kinosalon, ostarjala krepost i edna ulica, ot kojato dnite zalichavat i poslednite sledi ot istorijata na tjahната ljubov.

Ne me e grizha veche i za tova, che bednata mi knizhka njama da vodi ot glava v glava ljubitelite na kriminalni intrigi (kym koito spadam i samijat az), che njama nikyde da se otiva - v neja njama da ima nikakva dinamika, nito dejstvie, tja mnogo shte napodobjava zastojala lokva na asfalta - izljaloto se mrachno vreme vyrhu trotoara na Knez Mihajlova, izpystreno s petrolnite cvetove na dygata, v koeto oglezhdam liceto si na praga na zrijalata vyzrast.

Ponjakoga poseshtavam panaira na knjigata - tam, na desnija brjag na Sava; kachvam se do vtorata galerija i ottam nabljudavam moreto ot knigi; tova snovane mi izglezhda trogatelno-bezsmisleno; dori i da napisha dva tona skuchni sybrani sychinenija, tova shte byde vse oshte samo pesychinka v moreto napechatana hartija, podvyrzana sys sueta. Literaturnijat zanajat mi se struva syvyrsheno prazen, a kolkoto po-prazen mi izglezhda, tolkova poveche mi se pishe mojata kniga: *ribka-puntjor* v moreto na golemite zlatni ribi, prednaznachena samo za trijsetina vydichari!

I vizh ti! Veche ne me obezkurazhavat tezi planini hartija i tonove pechatarski matrici, tozi gigantski mehanizym na propagandata, prodazhbata i tyrgashestvoto - ne mi puka, hilja se, dokato minavam prez grobishteto na klasicite - v glavata mi e mojata *kniga-pismo* i moite chitateli, koito shte potyrsjat тази kniga - naj bezlichnoto ot vsichki bezlichni chastni izdaniya, kniga za edno bezlichno vreme na zatishie i na bezlichni mladi hora v nego, koito propiljaha zhivota si za bezlichie.

A ako trjabva da ima njakakvo dejstvie v mojata kniga, to shte e predvaritelno izvestno: v kraja na povestvovaniето vsichki sme umoreni i ostareli, sysuhreni mladezhi i napylneli izvednyzh momicheta, koito do vchera bjaha hubavichki; na kraja na mojata kniga ni ochakva postepenna bezboleznena i priyatna smyrt ot skuchnija zhivot, posveten na drugite: na decata, na myzhete, na zhenite, na rodninite, na kolegite, na ostarelite roditeli, na rodinata; na kraja na knjigata mi vsichki nie udobno sedim vyv fotjojlite pred televizora, kojto postepenno ni oblychva s konfektionnite si istorii, vse po-malko se razlichavame ot drugite, vse po-malko sme izkljuchitelni - edna po edna nashite dobrodeteli se zalichavat, iskrata v ochite ni se gasi, a kosata gubi bljasyk, nie stavame nedelni konsumatori, koito prezhivjat sluchki, koito sa stavali s drugite, vinagi s drugite, smyrtно umoreni pospalankovci sled objada, tova e krajat na mojata kniga, kojato taka zhelaja da napisha, no dobre znam, che njama da moga.